

Nr 209.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel; given Stockholms slott den 8 april 1949.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Förslag
till
Lag
angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175)
med särskilda bestämmelser om dispositionen av
aktiebolags vinstmedel.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 23 april 1948 med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel stadgas *dels* i fråga om utdelning till aktieägarna av aktiebolags vinst enligt fastställd balansräkning för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, *dels ock* i fråga om skyldighet för aktiebolag att för nämnda räkenskapsår insätta medel på spärrkonto skall äga motsvarande tillämpning beträffande räkenskapsår, som utgått den 31 december 1949 eller senare, dock före den 31 december 1950.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 1 april 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen fråga om *fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel*. Föredraganden anför därvid följande.

Genom lagen med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel — vilken lag trädde i kraft den 25 april 1948 — ha vissa tillfälliga inskränkningar genomförts med avseende å aktiebolagens rätt att förfoga över vinstmedel. Dessa inskränkningar innebära dels en begränsning av aktiebolagens vinstutdelning och dels en skyldighet för aktiebolagen att på spärkonto i riksbanken insätta vissa medel. Lagstiftningen i fråga är tillämplig beträffande räkenskapsår vilka utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949. Enligt vad i lagen stadgas skola medel, som inestå på spärkonto den 31 december 1950, därefter vara fria från spärr, såvitt ej annorledes förordnats i en av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag.

Beträffande det närmare innehållet i de i 1 kap. i lagen upptagna bestämmelserna om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag må här nämnas följande.

I 1 § angivas gränserna för den tillåtna vinstutdelningen.

Enligt 1 § första stycket må utdelning till aktieägarna av aktiebolags vinst enligt fastställd balansräkning för räkenskapsår, varom här är fråga, högst uppgå till *antingen* ett belopp, motsvarande utdelningen för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947, *eller* ett belopp, motsvarande medeltalet av utdelningarna för de tre sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1946 (medeltalsbeloppet). Dessa alternativ innebära för aktiebolag, vars räkenskapsår sammanfaller med kalenderår, att vinstutdelning högst må ske antingen med det belopp som utdelades för år 1946 eller med ett belopp motsvarande medeltalet av utdelningarna för åren 1943—1945.

I 1 § andra stycket har upptagits ett särskilt stadgande för det fall, att aktiekapitalet ökats eller nedsatts under något av de tre sista räkenskapsår, som utgår tidigare än den 1 oktober 1946, och i 1 § tredje stycket ha föreskrifter meddelats för sådant fall då aktiekapitalet ökats genom teckning av nya aktier, berättigande till utdelning första gången för räkenskapsår som utgått den 1 oktober 1947 eller senare, eller nedsatts under räkenskapsår som nyss nämnts.

Enligt vad i 2 § stadgas må utan hinder av vad som föreskrives i 1 § vinstutdelningen uppgå till 5 procent av aktiekapitalet. Vid tillämpning härav likställs med aktiekapital vad som på grund av aktieteckning tillförts bolaget för aktierna utöver det nominella värdet. I aktiekapitalet må däremot icke inräknas belopp, varmed aktiekapitalet på grund av beslut den 1 november 1947 eller senare ökats genom överföring av besparade vinstmedel eller på grund av uppskrivning av anläggningstillgångar.

Enligt 3 § må — om vid vinstutdelningens bestämmande icke i förhållande till aktiekapitalet erhålles helt procenttal eller procenttal, vari ingår $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ procent — procenttalet höjas till närmast högre sådant procenttal.

I 4 § meddelas särskilda bestämmelser om vinstutdelningens storlek för det fall att i bolaget finnas aktier med företrädesrätt till ackumulativ utdelning.

I 5 § stadgas, att bestämmelserna om utdelningsbegränsning icke äga tillämpning, där vinstutdelning från aktiebolag ej överstiger 10 000 kronor, och ej heller i fråga om vinstutdelning från bolag (dotterbolag, dotterdotterbolag), vars aktier till mer än 95 procent ägas av annat svenskt aktiebolag (moderbolag) eller ock av ett eller flera sådana dotterbolag eller av moderbolaget och ett eller flera sådana dotterbolag tillsammans.

Enligt 6 § äger Konungen eller, efter Konungens bestämmande, den i det följande omnämnda spärkkontonämnden medgiva undantag från bestämmelserna i första kapitlet samt därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga.

I 2 kap. lagen ha upptagits bestämmelser om skyldighet för aktiebolagen att insätta medel på spärkonto i riksbanken. Sålunda stadgas i 7 § första stycket att det åligger aktiebolag — med i lagen närmare angivna undantag — att för de två räkenskapsår, som avses i lagen, på särskilt spärkonto i riksbanken insätta ett belopp, motsvarande summan av (a) 17 procent av bolagets beslutade vinstutdelning och (b) 27 procent av årsvinsten i den mån denna överstiger vinstutdelningen. Vid beräkning av det belopp, varmed spärkontoinsättning skall ske enligt första stycket a), må — enligt 7 § andra stycket — aktiebolag från den beslutade vinstutdelningen i regel avräkna utdelning å aktier i annat svenskt aktiebolag. Enligt 7 § tredje stycket är aktiebolag (dotterbolag), vars aktier till mer än 95 procent ägas av annat svenskt aktiebolag (moderbolag), icke pliktigt att göra insättning på spärkonto för vad som utdelas till moderbolaget, därest sistnämnda bolag vid beräkning av belopp, varmed spärkonto-

insättning skall av detta bolag verkställas, i inkomsten inräknar jämväl det utdelade beloppet.

Enligt 8 § första stycket skall med årsvinst förstås årsvinsten enligt fastställd balansräkning med vissa angivna avvikelser. Har balansräkning ej fastställts inom sju månader efter räkenskapsårets utgång, skall årsvinsten beräknas på grundval av styrelsens och verkställande direktörens redovisning för året eller, där sådan redovisning ej föreligger, uppskattas av spärnkontonämnden.

I 9 § ha meddelats närmare föreskrifter rörande årsvinstens beräkning.

Enligt 10 § första stycket äro bankaktiebolag, hypoteksaktiebolag, försäkringsaktiebolag samt aktiebolag, som avses i förordningen om försäljning av rusdrycker, fritagna från skyldighet varom i 7 § sägs. Detsamma gäller annat aktiebolag beträffande räkenskapsår, för vilket varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger 10 000 kronor. I 10 § andra stycket stadgas, att Konungen eller, efter Konungens bestämmande, spärnkontonämnden må medgiva aktiebolag undantag från bestämmelserna i 7 §, om så ur allmän synpunkt finnes påkallat eller om fullgörandet av insättningsskyldigheten kan väntas medföra avsevärda betalningssvårigheter för bolaget, så ock om särskilda skäl eljest föreligga.

Frågor rörande insättning av medel på spärnkonto handläggas av spärnkontonämnden. Nämnden utses av Konungen. Mot beslut av nämnden må talan föras hos Kungl. Maj:t genom besvär (11 §).

Enligt 12 § skall till ledning för bedömandet av aktiebolags skyldighet att verkställa insättning på spärnkonto till spärnkontonämnden avlämnas särskild deklaration. Sådan deklaration skall avgivas sist en månad efter det balansräkningen för räkenskapsåret blivit fastställd.

Enligt 13 § åligger det aktiebolag att efter anmaning av spärnkontonämnden hålla bolagets handelsböcker och andra räkenskapsböcker tillgängliga för granskning. Enligt samma lagrum äro styrelseledamot och verkställande direktör skyldiga att lämna de uppgifter som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna om spärnkontoinsättning och som av nämnden påfordras.

I 14 § stadgas att aktiebolag skall inom den för avlämnande av deklaration fastställda tiden på spärnkonto insätta minst hälften av det belopp, som bolaget på grundval av deklarationen har att betala. Sist tre månader efter nämnda tid skall bolaget insätta återstoden av beloppet. Spärnkontonämnden må när synnerliga skäl därtill föranleda medgiva anstånd med insättningen.

Å medel insatta på spärnkonto skall bolaget tillgodoföras ränta efter två procent för år. Röntan skall vid kalenderårets slut läggas till kapitalet (15 §).

På spärnkonto insatta medel må enligt 17 § ej av riksbanken utbetalas före den dag medlen enligt vad i lagen sägs frigjorts från spärren. Efter medels frigörande tillgodoföres icke ränta.

Enligt 18 § må Konungen, om ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda, förordna att medel tillhöriga viss grupp eller vissa grupper av

aktiebolag helt eller delvis frigöras från spärr. Spärrkontonämnden äger att efter framställning förordna, att aktiebolags medel frigöras från spärr, om avsevärda betalningssvårigheter föreligga för bolaget eller eljest särskilda förhållanden böra föranleda dylikt förordnande. Om skäl därtill äro, äger nämnden förordna, att medel senare åter skola insättas på spärrkonto.

Enligt vissa bestämmelser i 19 § ha möjligheterna att disponera över rätten till spärrade medel begränsats.

Vidare ha i 3 kap. i lagen upptagits vissa särskilda bestämmelser, bl. a. angående rätt för spärrkontonämnden att infordra uppgifter från taxeringsmyndigheter, angående återbäring därest vinstutdelning sker i strid mot bestämmelserna i 1 kap. samt angående ansvar för brott mot lagen.

I övergångsbestämmelserna till lagen stadgas, bland annat, att om för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, på grund av beslut före lagens ikraftträdande utdelning skett med högre belopp än som enligt 1 kap. medgives, skall det överskjutande beloppet avdragas från det belopp, som eljest skulle ha kunnat utdelas för följande räkenskapsår.

Slutligen må nämnas, att Kungl. Maj:t den 23 april 1948 utfärdat *dels* kungörelse (nr 176) med vissa föreskrifter angående tillämpningen av ifrågavarande lag, *dels ock* instruktion (nr 178) för spärrkontonämnden.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att *spärrkontonämnden* den 31 mars 1949 avgivit föreskriven berättelse om sin verksamhet under år 1948.

Beträffande storleken av spärrkontoinsättningarna har nämnden i sin berättelse upplyst, att den 31 december 1948 hade å spärrkonto i riksbanken inbetalats 126 979 613 kronor 71 öre, varå ränta tillgodoförts med 1 098 330 kronor 66 öre. Den 1 mars 1949 uppgick det inbetalade beloppet (exkl. ränta) till 132 916 963 kronor 7 öre. Sistnämnda belopp beräknades i stort sett motsvara insättningarna för räkenskapsår, som utgått före den 31 december 1948.

I fråga om storleken av de medel som undantagits från insättningskyldighet har nämnden i sin berättelse åberopat följande sammanställning, avseende sådana belopp som belöpa på räkenskapsår som utgått före den 31 december 1948:

Spärrkontobelopp belöpande å sådana aktiebolag, som jämlikt 10 § första stycket äro fritagna från insättningskyldighet.	
Beloppet kan beräknas icke understiga	20 milj. kr.
Spärrkontobelopp belöpande å aktiebolag, vilka på grund av inbetalningar till konjunkturutjämningsfonder helt eller delvis befriats från insättningskyldighet. Beloppet utgör	43 milj. kr.
Spärrkontoinsättningar, som genom tillämpning av bestämmelserna i 7 § sista stycket uppskjutits till år 1949	8 milj. kr.
Av spärrkontonämnden beviljade dispenser från insättningskyldighet	19 milj. kr.
	<hr/> 90 milj. kr.

Härefter har nämnden i sin berättelse gjort en jämförelse med tidigare beräknad spärrkontoinsättning för ifrågavarande tid. I detta hänseende har anförts, att summan av de spärrkontobelopp, som belöpte å räkenskapsår, som utgått före den 31 december 1948, utgjorde cirka 223 milj. kronor (= inbetalade spärrkontomedel, 133 milj. kronor + från insättning undantagna belopp, 90 milj. kronor). Detta belopp hade av utredningsmännen på sin tid beräknats till cirka 250 milj. kronor. Skillnaden mellan dessa båda belopp hänförde sig till den oväntat stora nedgången av taxerad vinst för bolagen för år 1947 jämfört med år 1946.

I fråga om nämndens arbete har i berättelsen upplysts bl. a., att nämnden under tiden till den 1 mars 1949 handlagt 1 016 ärenden, därav 229 avsett fråga om befrielse från insättningsskyldighet, att av sistnämnda ärenden 78 helt eller delvis bifallits, att nämndens beslut — frånsett två ärenden — varit enhälliga, samt att av nämndens beslut 80 överklagats hos Kungl. Maj:t.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är 1948 års lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel tillämplig beträffande räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949. Lagstiftningen omfattar sålunda icke räkenskapsår, som sammanfaller med kalenderåret 1949. Med hänsyn härtill torde statsmakterna redan innevarande år böra taga ställning till frågan, huruvida lagstiftningen på förevarande område bör — helt eller i begränsad omfattning — fortbestå även efter utgången av förstnämnda två räkenskapsår.

Såvitt nu kan bedömas, måste det med hänsyn till det ekonomiska läget anses påkallat att utsträcka 1948 års lagstiftning till att gälla under ytterligare ett räkenskapsår. Jag förordar sålunda, att de i 1948 års lag upptagna bestämmelserna göras i sin helhet tillämpliga även beträffande räkenskapsår, som utgått den 31 december 1949 eller senare, dock före den 31 december 1950.

Jag vill i detta sammanhang anmärka att, därest riksdagen kommer att upptaga förevarande spørsmål till behandling först vid en eventuell höst-session innevarande år, man uppenbarligen kan räkna med att då ha tillgång till säkrare hållpunkter för bedömande av frågan om behövligheten av en förlängning av lagens giltighetstid än vad nu är fallet. Jag åsyftar därvid särskilt frågan om en förlängning av giltighetstiden för bestämmelserna angående spärrkontoinsättning; bestämmelserna angående vinstbegränsning torde däremot redan nu kunna definitivt bedömas vara erforderliga jämväl med avseende å det räkenskapsår, som utgår den 31 december 1949 eller senare, dock före den 31 december 1950.

Skulle åter beslut om en förlängning av lagens giltighetstid fattas redan vid riksdagens vårsession, men utvecklingen på det ekonomiska området under den återstående delen av år 1949 gå i så gynnsam riktning att det vid slutet av året befinnes, att behov av en fortsatt lagstiftning angående spärr-

kontoinsättning icke föreligger, torde förslag om upphävande av lagstiftningen i denna del kunna föreläggas 1950 års riksdag. Förslaget kan i sådant fall framläggas i så god tid vid nästa års riksdag, att några olägenheter icke behöva uppkomma genom en tidigare beslutad förlängning av giltighetstiden för lagen i dess helhet.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel*. Förslaget torde såsom *Bilaga*¹ få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 8 april 1949.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
 DAHLMAN,
 LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 6 april 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 1 april 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen i finansdepartementet, hovrättsrådet Henning Nitelius.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 april 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 8 april 1949 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 1 april 1949 remitterade förslaget till *lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2° april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel.*

Föredraganden hemställer att nämnda förslag, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Berggren.